

NASZA GMINA

GMINA WYZNANIOWA ŻYDOWSKA W KRAKOWIE • 01.09.2012

Nr 79

ROSZ HASZANA

1 TISZRI 5773

17 WRZEŚNIA 2012

JOM KIPUR

10 TISZRI 5773

26 WRZEŚNIA 2012

foto. Marcin Szejn

Dzień radości przy dźwięku trąb

Rosz haSzana nazywane bywa żydowskim Nowym Rokiem, ale tak naprawdę można powiedzieć, że w tradycji żydowskiej obchodzi się czterokrotnie początek roku.

Po pierwsze – za nowy rok można uważać pierwszy dzień miesiąca nisan, ponieważ nisan jest pierwszym miesiącem roku. Od niego liczono daty panowania poszczególnych królów w starożytnym Izraelu. Jest to w ogóle ważny miesiąc, ponieważ jest związany z obchodami święta Pesach, na pamiątkę wyjścia ludu Izraela z niewoli egipskiej. Zatem nisan symbolizuje też początek wolności i formowania się Żydów jako narodu. Następnie ważny był niegdyś pierwszy dzień miesiąca elul – również w starożytności dzień ten wyznaczał nowy rok w składaniu ofiar ze zwierząt w Świątyni Jerozolimskiej. Obecnie od pierwszego dnia miesiąca elul rozpoczynają się przygotowania do poważnego święta, jakim jest Rosh haSzana. Nazwa święta znaczy dosłownie „głowa roku”. A zatem jest to początek roku, święto trwające przez dwa dni - pierwszy i drugi dzień miesiąca tiszri. Wreszcie czwarty nowy rok to Tu biSzwat, piętnasty dzień miesiąca szwat – Nowy Rok Drzew.

W Ziemi Izraela kończy się wówczas pora deszczowa i zaczynają pączkować drzewa owocowe. Jest to uroczysty dzień również w dzisiejszym Izraelu. Jednak lata w kalendarzu żydowskim są liczone od pierwszego dnia miesiąca tiszri, czyli właśnie od Rosh haSzana. Wraz z pierwszym dniem Nowego Roku rozpoczyna się dziesięciodniowy okres skruchy i pokuty, obrachunku całorocznego, zwany Strasznymi Dniami *Jamim Noraim*. Wedle tradycji w tym okresie Bóg waży ludzkie uczynki. Może się wydać dziwne, że Nowy Rok rozpoczyna się wraz z pierwszym dniem siódmego miesiąca w roku, jednak wedle tradycji właśnie tiszri jest tym miesiącem, w którym jakoby został stworzony świat. Pierwszy dzień tego miesiąca jest rocznicą pierwszego dnia Stworzenia i stąd zapewne jego obrachunkowy charakter. Sama nazwa święta nie pojawia się w Torze, opisane jest ono jednak obrazowo: *Powiedz synom izraelskim tak: w miesiącu siódmym, pierwszego dnia tegoż miesiąca, będziecie mieli dzień odpoczynku, dzień pamiętny, obwołane trąbieniem święte zgromadzenie; żadnej ciężkiej pracy wykonywać nie będziecie...* (Kapł.23,24-25). W Księdze Liczb natomiast występuje określenie *dzień radości przy dźwięku trąb* (29,1).

Dopiero w czasach talmudycznych pojawiło się używane obecnie określenie „Rosz haSzana”. Przez trąbienie rozumie się tu dęcie w szofar – róg barani. Dźwięki tego instrumentu w czasach biblijnych towarzyszyły różnym uroczystościom oraz ostrzegały przed niebezpieczeństwem, zapowiadały również początek i koniec roku jubileuszowego. Dęcie w barani róg na Rosz haSzana ma wyrażać władzę Boga królującego nad całym światem. Bóg jest królem i sędzią zarazem, tak jak to bywało w czasach biblijnych, gdy sprawujący władzę był jednocześnie sędzią. Dźwięk szofaru ma też przebudzić nas do skruchy, zwanej po hebrajsku *tszuwa*, co oznacza powrót. Chodzi tu o powrót na właściwą drogę, wyzutą z grzechu, powrót do przymierza zawartego z Bogiem na Synaju. Inni komentatorzy kojarzą dęcie w róg z nastąpieniem ery zbawienia. Właśnie w szofar ma zadać przybywający Mesjasz. Jednak najczęściej róg barani koja-

for. Marcin Szajdn

rzony bywa w te dni z ofiarowaniem Izaaka. Mędrzec talmudyczny rabi Aba odpowiadał na pytanie dlaczego trzeba dać w barani róg następująco: *Tak nakazał Pan nasz, Bóg*. Słuchając dźwięków szofaru chcemy pamiętać o miłosierdziu Boga – tak jak niegdyś ocalił on Izaaka, być może zapisze i nas do Księgi Życia, jeżeli okażemy skruchę za złe uczynki. Przez cały miesiąc poprzedzający Rosz haSzana – miesiąc elul – zastanawiamy się nad naszymi uczynkami, a w ostatnim tygodniu zmawiamy *slichot* (psalmy pokutne). Czterdzieści dni

pokuty – cały miesiąc elul i dziesięć Strasznych Dni – to reminiscencja czterdziestu dni, jakie Mojżesz spędził na Synaju po grzechu popełnionym przez dzieci Izraela, gdy czcili złotego cielca. Jednak gdy nadchodzi wieczór rozpoczynający święto, radośnie i z nadzieją spożywamy uroczysty posiłek, składający się z potraw symbolicznych: okrągłą chałkę – symbol pełni i pomyślności. Jej kawałki maczamy w miodzie, aby rok był słodki i pomyślny. W miodzie zanurzamy też cząstki jabłka i plasterki marchwi. W wielu domach żydowskich podaje się rybę z zachowaną głową, aby *Bóg sprawił, żebyśmy byli głową, a nie ogonem*. Nazajutrz hołduje się ceremonii zwanej *taszlich*. W Polsce znana jest ona wszystkim z obrazu Gierymskiego *Święto Trąbek*, przedstawiającego pobożnych Żydów zgromadzonych nad brzegami rzeki. Jest to rytuał pochodzący prawdopodobnie z XIII wieku, związany ze słowami Micheasza: *Znowu zmiłuj się nad nami (Bóg), zmyje nasze winy, wrzuci do głębin morskich wszystkie nasze grzechy*. Grzechy wrzucamy do rzeki (może to być również morze, potok czy studnia) symbolicznie, wytrząsając z kieszeni do wody okruchy chleba czy chałki. Wszyscy obecni wierzą w miłosierdzie Boskie, tak jak wyraża je w swym słynnym zawołaniu Mojżesz: *Panie, Panie, Boże miłosierny i łaskawy, nieskory do gniewu, bogaty w łaskę i wierność, zachowujący łaskę dla tysięcy, odpuszczający winę, występki i grzech...* (Wj 34, 6-7). Wyrazem tej wiary jest również przejmująca modlitwa -pieśń Awinu Malkejnu (Ojciec nasz, Królu nasz). Zgodnie z tradycją w Rosz haSzana otwierają się w niebie trzy księgi: księga sprawiedliwych, księga grzeszników i księga przeciętnych ludzi. Sprawiedliwi od razu zapisani zostają do księgi życia, grzesznicy zatwardziali – skazani na śmierć, a pozostali czekać muszą na wyrok aż do Jom Kipur – Dnia Pojednania. Być może zostaną zapisani do Księgi Życia – jeśli okażą skruchę i zrozumieją swoje błędy. Czekamy zatem z biciem serca i drżeniem na ten dzień ostatecznego wyroku.

Święto Trąbek 1880
Aleksander Gierymski (1850 -1901)

fol. Marcin Sztajn

POWROTY

W synagodze Tempel 15. marca 2010 odbyła się Bar Micwa Zacharego Kargera z USA – wnuka Cecylii i Edwarda Mosbergów a 19. sierpnia 2012 w tej samej synagodze miał Bar Micwę jego młodszy brat Matthew. Pan Edward Mosberg, jego żona i jego matka urodzili się w Krakowie, w 1939 roku w synagodze Tempel miał Bar Micwę kuzyn pana Edwarda. Dla podtrzymania tradycji państwo Mosbergowie postanowili właśnie tu urządzić dla swoich wnuków te ważne uroczystości.

Tora, którą w czasie ceremonii przekazano chłopcom przetrwała Holocaust, na jej koszulce znajdują się nazwy nazistowskich obozów zagłady – Auschwitz – Birkenau i Bergen Belsen, w których przebywała żona pana Edwarda, Buchenwald gdzie był więziony jej ojciec i Bełżec, w którym zginęła rodzina pana Mosberga. Symboliczne przekazanie Tory oznacza, że od tej pory dziecko staje się osobą dorosłą i ma obowiązek przestrzegania wszystkich 613 przykazań zawartych w Torze. Może także w pełni uczestniczyć w ceremoniach religijnych. Prezes krakowskiej Gminy Wyznaniowej Żydowskiej Tadeusz Jakubowicz podkreślił, że od tej chwili chłopiec może już być zaliczany w poczet minian, czyli dziesięciu osób, które muszą być obecne aby mogły się rozpocząć modlitwy. Już nie mówiąc o tym, że nawet ożenić się może w wieku 13 lat, bo jest

już osobą dorosłą. Podczas ceremonii chłopiec wygłosił przemówienie i odczytał po raz pierwszy publicznie fragment Tory. – *Trochę trudno było przygotować przemowę i ćwiczyć czytanie Tory, ale studiowałem ją bardzo długo więc teraz jest to już dla mnie łatwe* – powiedział Matthew.

Na zaproszenie Prezesa krakowskiej GWŻ, oprócz rodziny chłopca na uroczystość przybyli również członkowie krakowskiej społeczności żydowskiej i inni goście. Wszyscy składali Matthew serdeczne gratulacje.

W tym samym dniu po południu, w synagodze Wysokiej miało miejsce oficjalne uroczyste otwarcie wystawy o społeczności żydowskiej

Anna Storch z dziećmi – Matylda, Berta, Józef, Cecylia

fot. Marcin Szejn

Prof. Aleksander Skotnicki otwiera wystawę

w przedwojennym Krakowie zorganizowanej przez Stradomskie Centrum Dialogu przy wsparciu Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Krakowie i Wydawnictwa Austeria. Ekspozycja prezentuje rodzinne opowieści utrwalone na ocalałych fotografiach. Poczesne miejsce wśród nich zajęły zdjęcia rodu Mosbergów, możemy też zobaczyć rodziny Allerhand, Spira, Lauterbach, Rakower i Anisfeld, Akavia, Schenirer, Taube i inne. Członkowie tych rodzin wraz ze zdjęciami ofiarowali na ręce prof. Aleksandra Skotnickiego, Prezesa Fundacji SCD zachowane dokumenty oraz przekazy w formie faktów i wspomnień. *Są one wartościowe pod względem historycznym, kulturowym i społecznym* – czytamy w opisie wystawy – *Ich unikatowość wyraża się zwłaszcza poprzez pokazanie codziennego życia żydowskiej społeczności Krakowa na przykładzie wybranych osób. Wystawa jest symbolicznym powrotem przedwojennych, krakowskich Żydów do rodzinnego miasta. Materiały zgromadzone na naszej ekspozycji przebyły wraz z właścicielami długą i trudną drogę przez obozy koncentracyjne, kraje i kontynenty, by dziś ocalić od zapomnienia życie sprzed ponad 80 lat.*

Wystawa ma charakter retrospektywny, ale niektóre ukazane na niej postaci wywierają też wpływ na nasze obecne życie i przyszłość. Myśl pedagogiczna Sary Schenirer przetrwała w dotąd istniejących na świecie szkołach dla dziewcząt, dawny krakowianin obecnie

mieszkający w USA Tad Taube poprzez swoje fundacje wspiera działalność i rozwój społeczności żydowskiej w Polsce, państwo Mosbergowie powracają do Krakowa aby tu wraz z nami świętować najważniejsze wydarzenia w życiu ich wnuków.

Krystyna Podgórska

ŚPIEWAJMY DLA POKOJU

fol. Marcin Szejn

Pod tym hasłem w synagodze Tempel, w sobotę, 11 sierpnia 2012 r. po zakończeniu Szabatu odbył się koncert zadedykowany budowie Centrum Pokoju w Oświęcimiu – Kopca Upamiętnienia i Pokoju, zorganizowany przez Polską Unię Seniorów i Gminę Wyznaniową Żydowską w Krakowie, przy współpracy ze Stowarzyszeniem Romów w Polsce.

Na koncercie obecni byli rabini Edgar Gluck i Icchak Horowitz, ks. Biskup Tadeusz Rakoczy, Prezes Tadeusz Jakubowicz i przedstawiciele krakowskiej Gminy Wyznaniowej Żydowskiej, były Prezydent Oświęcimia Janusz Marszałek oraz liczni goście. Wystąpił Wolfgang Hildebrandt – artysta z Hollywood, działacz na rzecz praw człowieka. Wykonał utwory swojego autorstwa oraz światowe standardy. Piosenkarz powiedział, że w naszym kraju jest po raz pierwszy oraz że popiera ideę budowy Centrum Pokoju w Oświęcimiu. Podkreślił potrzebę wzajemnego zrozumienia, szacunku i tolerancji. Ludzie różnych ras i religii mogą z sobą współpracować, powinni razem budować przyszłość.

Wzruszającym akcentem koncertu był występ utalentowanej wokalnicy niewidomej dziewczynki Natalii Lewandowskiej – wychowanki Wioski Dziecięcej im. dr Janusza Korczaka w Rajsku k. Oświęcimia. Koncert w synagodze zakończyło wspólne wykonanie „Pieśni Wolności” - „Freedom song” , do której napisał słowa oraz skomponował muzykę Wolfgang Hildebrandt i zadedykował ten utwór Centrum Pokoju.

Krystyna Podgórska
(Źródło: Polska Unia Seniorów)

ŻYDOWSKIE ŻYCIE DAWNIEJ I DZIŚ

Przedstawiciele Muzeum Historii Żydów Polskich - Renata Piątkowska, Krzysztof Bielawski, Piotr Kowalik oraz operator kamery Grzegorz Liwiński odwiedzili nas na obozie wypoczynkowo - edukacyjnym dla społeczności żydowskiej, zorganizowanym w Wiśle przez Fundację Laudera. W ciągu dwóch spędzonych razem z nimi dni, mogliśmy zapoznać się z realizowaną i planowaną działalnością programową Muzeum, które jest miejscem spotkań i dialogu, refleksji nad dziedzictwem żydowskim dla publiczności polskiej i zagranicznej. Podczas prezentacji przedstawiono nam wizualizację Wystawy Głównej, portale Sprawiedliwi oraz Wirtualny Sztetl oraz Program Zbierania Pamiątek. Galerie Muzeum to wielka podróż przez tysiąc lat obecności Żydów na historycznych ziemiach Rzeczypospolitej. Interaktywna narracja rozpisana jest na siedem chronologicznych galerii poczynawszy od przybycia pierwszych Żydów aż po chwilę obecną. Galeria Las ilustruje jakie było środowisko, w którym zaistniało osadnictwo żydowskie, galeria średniowieczna, potem w okresie XV –do połowy XVII w. tzw. „Złoty wiek Żydów w Polsce”, galeria Miasteczko z odtworzonym stropem synagogi w Gwoźdźcu, następnie XIX wiek, galeria Ulica, w której poznajemy międzywojenne życie we wszystkich jego przejawach. Po galerii wojennej przedstawiającej Zagładę jest ekspozycja ukazująca współczesność życia żydowskiego. W trakcie dyskusji pracownicy Muzeum odpowiadali na pytania dotyczące bieżącej i przyszłej działalności Muzeum. Poza otwartą prezentacją, ważnym elementem tego spotkania była część dokumentacyjna programu

„Wasze Muzeum – Muzeum o Was”. Uczestników obozu zaproszono do indywidualnych rozmów. Zarejestrowano kilka godzin bardzo ciekawych relacji i wywiadów, dotyczących nie tylko okresu Zagłady, ale także czasów przedwojennych i powojennych. Niektórzy z nas zadeklarowali chęć podzielenia się z Muzeum cennymi pamiątkami rodzinnymi. Przeprowadzono z obecnymi na obozie rabinami wywiady na temat współczesnego żydowskiego życia w Polsce. Filmowano też codzienne życie na obozie Fundacji Laudera, który odbywa się corocznie od początku lat 90 - tych i odgrywa bardzo dużą rolę w odradzaniu się społeczności żydowskiej i organizowaniu edukacji judaistycznej w Polsce po 1989 roku.

W tym roku zgrupowanie w Wiśle odbywało się pod hasłem *Uczymy się aby uczyć* – zdobytą wiedzę będziemy przekazywać innym. Wykłady i rozmowy na temat judaizmu prowadzili rabini i osoby zajmujące się na co dzień tą tematyką. Pokój konferencyjny hotelu Vestina, został przeznaczony na salę modlitw a w jadalni podczas kolacji szabatowych gromadziło się około 130 osób. Takie wspólne świętowanie Szabatu ma szczególną atmosferę, która sprzyja zacieśnianiu się więzów przyjaźni osób z różnych miast i krajów. Oprócz nauki, jak zwykle organizowane były zabawy, konkursy, zajęcia dla dzieci. Nowością było przygotowanie i zainscenizowanie epizodów z historii Żydów. Grupa, w której uczestniczyłam przygotowała zabawny scenariusz na temat Wyjście z Egiptu a Zofia Radzikowska wyreżyserowała ten minispektakl. Gdy wędrująca grupa Żydów ścigana przez wojowników egipskich zniknęła za błękitną zasłoną

Rabin Joshua Ellis, wykład

symbolizującą rozstępujące się morze, publiczność nagrodziła nasz występ burzliwymi oklaskami. Czas spędzony w Wiśle był też znakomitym relaksem po całorocznych codziennych zajęciach. Szef Kuchni przygotowywał dla nas pyszne koszerne potrawy a o komfort naszego wypoczynku nieustannie dbał cały personel hotelu Vestina. Organizatorami obozu byli rabin Maciej Pawlak – Dyrektor Fundacji Laudera w Polsce oraz Dorota i Baruch Ciesielscy, wspierani przez licznych wolontariuszy.

Relacja z obozu Laudera
Krystyna Podgórska

Rabin Maciej Pawlak

Ellen Germain nowym Konsulem Generalnym USA w Krakowie

Konsul Generalny Allen Greenberg zakończył swoją misję w Krakowie. Na jego miejsce została powołana 22 sierpnia 2012 r. Ellen Germain. Ma ona bogate doświadczenie w pracy dyplomatycznej, m.in. w Amerykańskiej Misji Dyplomatycznej przy Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku, gdzie była odpowiedzialna za sprawy dotyczące Bliskiego Wschodu, Azji oraz nierozprzestrzeniania broni atomowej, a także w Biurze ds. Izraelsko-Palestyńskich Departamentu Stanu oraz w placówce

dyplomatycznej w Telawivie. 31 sierpnia w siedzibie Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Krakowie odbyło się spotkanie nowomianowanej pani Konsul z przedstawicielami Zarządu Gminy Tadeuszem Jakubowiczem i Piotrem Nawrockim.

Żegnamy...

30 sierpnia 2012 odeszła Bł. P. Ruth Buczyńska, przeżyła getto w Tarnopolu, wieloletni członek Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Krakowie. Osoba wyjątkowa, mądra i dobra, życzliwa i przyjazna dla nas wszystkich. Na zawsze zachowamy pamięć o Niej.

Czas zapalania świec

Koniec Szabatu

Według Kalendarza Żydowskiego 5772 Wyd. Austeria

31.08.12 – godz. 19:08	01.09.12 – godz. 20:15
07.09.12 – godz. 18:53	08.09.12 – godz. 19:59
14.09.12 – godz. 18:38	15.09.12 – godz. 19:42
21.09.12 – godz. 18:22	22.09.12 – godz. 19:26
28.09.12 – godz. 18:07	29.09.12 – godz. 19:11

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie

ul. Skawińska 2, 31-066 Kraków
Telefon: 12 429 57 35 , 12 430 54 11
Fax: 12 429 57 35

Strona internetowa: www.krakow.jewish.org.pl
E-mail: krakow@jewish.org.pl

„NASZA GMINA” REDAKCJA

e-mail: gwzkrakow@tlen.pl
Tel: **602 55 27 10**

Krystyna Podgórska – redaktor

Marcin Sztejn – zdjęcia

Wiktor Podgórski – projekt graficzny i skład